

Inedit

O lumânare pe malul Prutului

O poveste de dragoste dramatică din anii '50, imediat după încheierea războiului. În Bacău, instalarea comunismului a produs, ca în întreaga țară, tragedii familiale, despărțiri, pierderi... Doi adolescenți, cu suflete curate, se îndrăgostesc în timpul liceului, fără a intui vremurile ce vor veni și despărțirea ireparabilă dictată de sistemul bolșevic, când trup din trupul țărilor s-a rupt, cu consecințe de neimaginat: crime, torturi, prizonierat ucigaș... Cei care au scăpat cu viață au rămas marcați psihic și sufletește pentru totdeauna... Un jurnalist al acelor vremuri, nu prea convins de noua orânduire, un spirit justițiar, văzut adesea ca rebel, narează acest roman, fiind el însuși personaj principal. Dacă Mișu Certean, alias ziaristul Victor Enășoae, a fost direct implicat sau nu în această cutremurătoare poveste, va rămâne la latitudinea cititorului să disceamă. Cert este că romanul uluiește, captivează, dezvăluie lumea politică și socială din acei ani, fără rabat de la realitate, fără partizanat.

Este anul aniversar al Marii Uniri de la 1918 - acest roman reflectă, într-o poveste de iubire, și marea înfrângere din sufletul neamului, prin pierderea Basarabiei.

O lumânare pe malul Prutului, romanul lăsat moștenire de **Victor Enășoae**, din care publicăm acum un fragment, va rămâne cu siguranță un document istoric și lingvistic, ce poate deveni subiect de literatură comparată oricărui filolog ori istoric literar.

Cristina ȘTEFAN

Da, Mișu intrase în vizor. N-a mai replicat, deși îl mânca limba. Ironia-i sabie cu două tăișuri. Și-a dat seama repede că, deocamdată, i se limitează domeniul din care poate să scrie. Ar putea urma o sancțiune pe linie de partid, un blam sau un blam cu avertisment, apoi scoaterea din redacție. Ședința se termină cu trasarea sarcinilor. La industrie, numai la industrie deci, Mișule, își spuse singur în gând. Gata cu echilibristica. Măcar o vreme.

Alte deplasări, alte planuri, altă atenție!

Trebuie, își zise în drum spre casă, după o zi care numai bună nu i-a fost, trebuie să-mi întăresc poziția. Altfel, se scutură partidul de unul ca mine, ca de măsea stricată. Simt, simt că mi se pregătește rechizitoriul. Observația cu bancurile și citatele ciupite din articolele mele sunt numai începutul. Primul corn a sunat. Vânătoarea a început. Nu-s eu ușă de biserică, dar știu, știu cine mă lucrează.

A tot dat-o Mișu pe glumă la apropourile anterioare, dar, se vede treaba, gluma nu mai merge. Orice glumă este o insultă adusă

prostului. Prin definiție. Prostul crede că toate glumele îi sunt adresate lui. Și se uită cruciș. Stă la pândă. Deșteptii râd. Proștii, la pândă! Și înregistrează. Și țin minte. Proștii sunt agresivi. Dar, culmea! Nu atacă fără șanse. Ei lovesc în cel ce se clatină. Așteaptă prada ca hiena hoitul...

Timpul trece. Mișu urmărește și scrie îndeosebi despre dezvoltarea noului oraș Onești. Termocentrala, Combinatul chimic, Rafinăria, Combinatul de cauciuc, șantiere pe câteva sute de hectare. Apoi blocurile pentru locuințe, străzile, termoficarea. Nu-i vine greu! E familiarizat. Doar el și nu altul a scris „Primul țăruș în câmp deschis” - reportaj de la demararea construcțiilor, în urmă cu câțiva ani. Obsevă că, deși n-a lipsit mult din această zonă, ce se întâmplă este pur și simplu spectaculos, tonic. Și-i plăcut să scrii despre așa ceva. Scrie, deci, cu toată convingerea, că ceea ce se face și cum se face e bine. De industrie e nevoie ca de aer. Cu două fabrici de hârtie, trei, patru fabrici de textile și tricotaje, una de încălțăminte și două de zahăr, toate făcute înainte

de război, iar unele chiar din secolul trecut, nu te poți lăuda. Nici nu se cheamă că ai industrie la o populație de două, trei milioane de suflete, câte ai în regiune. Generațiile trecute, înainte de primul și al doilea război mondial, nu și-au bătut prea tare capul cu dezvoltarea industriei. Au știut să trăiască. Bodegi, cârciumi, berării, grădini de vară, restaurante, chefuri cu lăutari. Asta vedeai la tot pasul. Beție, lux, jocuri de noroc la casinouri. Trei femei pe doi genunchi. Micul Paris. Asta știau bogații. Ceilalți? Să nu vorbim. Țară eminentamente agrară. Așa se voia a fi România. De ce, cu ce și pentru ce - vorba lui Constantin Tănase. Cu ce? Cu zece tractoare la un județ? De râsul lumii! Industrie ne trebuie. Altfel, robi la alții rămânem. În veci.

O palmă de țară, cum e Elveția, are mai multă industrie ca România. Mai mare rușine să întindem mâna la alții pentru fiecare rahat. O cotigă, un gridei și-un fier de plug - se cheamă plug american. Când românul făcea agricultură, Statele Unite nici nu existau. Să facem

O lumânare pe malul Prutului

industrie. Să facem! A face este verbul viitorului. Să dăm vina pe trecut? Semn de slăbiciune. Moștenire, război, secetă. Tre-cute-s toate. Muncă pe suflecate - asta-i soluția. Și nu de-acuma. De la ieșirea din peșteri.

Și, iată, Mișu nu mai intră în contradicție cu propriile sale convingeri. Cel puțin deocamdată. Lipindu-se de Onești, nu neglijează Moineștiul și Comăneștiul, care, pentru Regiunea Bacău sunt sinonime cu țițeiul și cărbunele. Acolo, unde-l interesează, printre altele, ce mai fac Jenică și Ion, pentru care nutrește o simție aparte, deși nu-i sunt prieteni. Sufletul parcă-l duce într-acolo. Nici interesul deosebit, nici curiozitatea. Sufletul. Când i-a spus redactorului șef, cât în glumă, cât în serios, că el, când se scoală dimineața, își îndreaptă privirea mai întâi către vest, s-a trezit cu un perdaf absolut nemeritat. Să nu te mai aud că spui asta, Mișule! Se va duce buhul că în redacția asta, pe care o conduc eu, e... e ceva care... nici nu știu cum să spun... unde educația partidului se potrivește ca nuca-n perete. Ce te tot trezești vorbind?! Cu ochii spre vest, cu ochii spre vest? Păi eu... a vrut să-i zică Mișu la ce se referea, dar șeful i-a tăiat vorba. Lasă, domnule, Occidentul! Noi, aici în România avem treabă. Mișu tot căuta să-l întrerupă din bleftureală, dar el făcea spume la gură. Să-l facă dușmanul poporului mai trebuie și era tot tacâmul. Dar a obosit înainte de a ajunge și la asta. S-a oprit. I-a venit rândul și lui Mișu la vorbă. Și-i pune repede o întrebare: sunt eu la industrie, tovarășe

redactor șef? Ești! - zice. Și ce-i cu asta? Mă deplasez eu aproape exclusiv la Onești, Moinești, Comănești? continuă Mișu. Da. Unde-s toate astea? - mai întreabă Mișu. Și tot el răspunde ca să nu prelungească prea mult mirarea șefului: în partea de Vest a regiunii noastre. De asta, zic, mă uit în fiecare dimineață din reflex, într-acolo. Dar dumneavoastră ce-ați crezut? Popescu s-a văzut tras pe sfoară. Dar, într-un fel, s-a bucurat că nu era nicio problemă cu Occidentul. Asta-i mai trebuia. A dat din mână a lehamite și-atâta a mai putut să zică: măi, Mișule! Să nu mai am doi, trei ca tine! Că mor cu zile. Lasă-te de prostii. Vi se pare, vi se pare. Astea-s prostii. Alții fac prostii cât ei de mari și primesc decorații - replică Mișu. Că-i dracu-n el. Nu-i place să rămână dator. Să vă dau exemple? - mai întreabă el. Nu, n-am nevoie - zice Popescu. Și pleacă într-o direcție oarecare, numai să plece.

Acuma Mișu-i din nou la Moinești. E o primăvară timpurie, cu vânt și moină. Frigul înșurubat de vânt îți intră pe sub haine mai rău ca iarna, pe ger uscat. Și-i noroi, de n-ai pe unde ocoli. Putea să vină primăvara ceva mai târziu. Era mai bine. Se topea repede zăpada, curgeau șiroaiele de apă furios și abundent, ca să vezi că-i primăvară. Apoi, dădea repede colțul ierbii. Așa, ziua cald și amânată noaptea frig, primăvara-i îngăimată. Nici nu vine cum trebuie, nici mult nu mai are. Umblăm fleoșc-fleoșc, cu apa-n ghețe. Mie-mi place - zice Mișu pentru sine - treaba hotărâtă, făcută bărbătește, repede și

sănătos. Primăvara asta seamănă cu gripa. Când zici că te-a lăsat, iar te întoarce. Pe o fleșcăraie ca asta, unde îl găsesc eu pe Jenică? Unde i-o fi sonda? Intru la Birourile Trustului de foraj. Încep de-aici. Aflu eu unde-i. Problema-i alta: le spun sau nu le spun ideea? Dar, mai bine lasă. Depinde cu cine stau de vorbă.

- Bună ziua - salută Mișu.

- Bună ziua - răspunde inginerul șef, care știa deja cu cine are de-a face. Luați loc. Presa-i bine venită.

- Vă mulțumesc și mă bucur că v-am găsit, domnule inginer șef. Inginerul Robert Haier era un mare specialist în foraj și un om de modă veche. Cum era să i te adresezi cu "tovarășe"? Nu vreau să vă rețin mult. Mă interesează unde și cum lucrează un maestru sondor.

- Cum îl cheamă?

- Jenică Botez. După părerea mea, ar merita să scriu despre el.

- A! Un om de bază. Merită. Jenică Botez e la sonda 1109. Aici, la marginea Moineștiului. Pe stânga, cum vii dinspre Bacău. Turla se vede din șosea. Și de aici se vede.

- Dumneavoastră îi cunoașteți pe toți maiștrii sondori? Spuneți-mi ceva despre el.

- Dacă-i cunoscut? Îi știu pe toți. Și ce-au mâncat aseară. Și nu numai pe maiștri. Pe toți șefii de echipă, de formații de lucru. Și pe majoritatea sondorilor. Care-s cu sutele. De la Ion Chirnoagă, care sapă colo pe șes, la Lucăcești și care-i cel mai bătrân maestru sondor, până la Ilie Ilie, care-i cel

O lumânare pe malul Prutului

mai tânăr și mai proaspăt maistru, abia ieșit din școală, pe toți îi știu. Și cum lucrează și ce-i de capul lor, în particular.

- Botez e șef de brigadă?

- Da, șeful brigăzii sondei 1109.

- Ziceați de Ilie. M-ar interesa și Ilie, fiind cel mai tânăr șef de brigadă. Dar nici Botez, din ce mi s-a spus nu-i prea bătrân.

- Nu, nu. Dar e între cei copti. Ceva peste treizeci. Dar vechi. Lucrează de copil, așa zice, în petrol. Nu-i el prea școlit. Dar e deștept foc. Ajungea un foarte bun inginer, dacă avea cine-l ține.

- A mai fost și războiul - zice Mișu - chiar când avea vârsta.

- Da, războiul și greutățile de după au schimbat multe destine.

- Domnule inginer, aveți vreo explicație la diferența sistematică de productivitate a muncii între schimburile de zi și de noapte de la aceeași sondă?

- Nu. Știu că așa se întâmplă. Dar, tehnic, ca specialist, n-am nicio explicație. Dar ca șef, ca inginer șef, da.

- Care-ar fi?

- Inerția, domnule. inerția. Unii zic: tradiția. Eu zic: proasta obișnuință. Credința încetățenită că numai așa se poate. E o rezistență tăcută.

- La ce vă referiți când spuneți că numai așa se poate. Adică, ce?

- La faptul că numai schimbul întâi lucrează ca lumea. Vine dimineața, face treabă pe zi, are spor, are asistență, are ajutor, găsește pe cine caută, dacă are

nevoie... Schimbul doi, mai ales în perioadele cu nopțile lungi, intră pe jumătate în noapte. Iar schimbul de noapte face puținul pe care-l poate face noaptea. N-are ceva, n-are cui cere. Dacă are probleme și nu-s urgente, le lasă pe a doua zi. Noaptea, în afară de cazurile extreme, totul se consideră „bun de amânat” până se face ziuă.

- Deci, nemotivat tehnic, noaptea se lucrează slab.

- Foarte slab! Dar nu le pot scoate din cap ideea asta. Așa au apucat, așa o țin înainte. Până și normele țin cont de treaba asta. Deci, concepția e de sus până jos. De asta nici n-o poți numi indisciplină. Ce le spun să facă, fac. Respectă foarte bine tehnologia. Când le cer să facă mai mult, atunci găsesc o mie de motive. Reale, în felul lor. Dar multe pot fi eliminate. Sunt mai mult de ordin organizatoric. Dacă ar lucra cu convingerea că se poate, ar fi altceva. Așa...

- Deci, nu-i chestiune de nepricepere.

- Nu. Că nu există nepricepere de zi și nepricepere de noapte. Toți și-au însușit extrem de repede noile metode introduse în ultimii, să zicem, cinci ani. Din luna mai 1952, s-a introdus forajul cu turboburul. Un fel de turbină care învârte acolo, pe talpa sondei, o sapă cu role. Metodă mult diferită de cea veche. Și-au prins-o imediat. Ba, au avut curaj să facă și foraj cu apă, care este, în anumite condiții, foarte rapid, dar și foarte riscant. Au avut curaj să sape cu sonde gemene. Iarși cu riscuri. Și s-au descurcat excepțional.

Românu-i deștept, domnule. N-am rămas la coada de pește.

- Îl bate românul pe neamț, în privința asta. Așa s-ar zice, că noi îi luam mereu pe nemți ca reper când e vorba de tehnică.

- Ai grijă, domnule reporter, eu sunt neamț - zice zâmbind inginerul Haier.

- Scuzați. Am făcut și eu o comparație care...

- Nu m-am supărat. Am glumit. Aveți dreptate. Dacă ar fi fost să introduc turboburul la o brigadă de sondori nemți, mi-ar fi trebuit un an încheiat, nu o primăvară. Neamțul trebuie școlit, dădăcit, învățat din aproape în aproape, până devine stăpân pe metodă, apoi trebuie asistență tehnică permanentă. Greu. Încet. Pe urmă, neamțul face zece ani exact cum l-ai învățat. Nu mai ai treabă cu el. Dar nici altceva nu-i mai dă prin minte. Are disciplina în sânge.

- E chiar prea disciplinat - zice Mișu. Robot.

- Așa-i. Până și disciplina are partea ei negativă. Cu românii altfel. Ieri i-ai spus într-un fel. Face imediat. Azi îi spui altfel, schimbă repede macazul și face. Acceptă repede noutatea. Iar dacă-l ții prea mult cu aceeași metodă sau procedură, el caută singur alte soluții. Și găsește. Te minunezi ce-i poate trece prin cap. Uneori și eu le accept „abaterile” și-i las în plata lor, dacă văd că treaba merge și pericolul scade...

- V-ați românizat în privința asta. Neamțul clasic n-ar admite niciun fel de „abateri”.

Victor ENĂȘOAE